

Київський Університет імені Бориса Грінченка
Borys Grinchenko Kyiv University

№1 (3) 2020

Наукове електронне періодичне
видання

**СПОРТИВНА НАУКА ТА
ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ**

Scientific E-Journal

**SPORT SCIENCE AND
HUMAN HEALTH**

ISSN 2664-2069 (online)
DOI: 10.28925/2664-2069.2020.1

Спортивна наука та здоров'я людини:

Наукове електронне періодичне видання. — К., 2020. — № 1(3). — 145 с.

У науковому електронному періодичному виданні «Спортивна наука та здоров'я людини» публікуються результати наукових досліджень актуальних напрямків спорту, фізичного виховання, фізичної культури, спортивної медицини, фізичної терапії, ерготерапії, сучасних рекреаційно-оздоровчих технологій, а також досліджень, що стосуються здоров'я людини та є важливими для забезпечення інноваційного розвитку України.

Наукове видання розраховане на науковців, тренерів, спортсменів, науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів, студентів закладів вищої освіти галузі фізичного виховання та спорту, а також фахівців з охорони здоров'я, фізичної терапії, ерготерапії.

Головний редактор:

Сушко Р.О., д.фіз.вих., доцент (Україна)

Випускові редактори:

Латишев М.В., к.фіз.вих., доцент (Україна);

Ярмолюк О.В., к.фіз.вих., доцент (Україна)

Члени редакційної колегії:

Баришок Т.В., к.фіз.вих., доцент (Україна);

Навратіл Л., д.мед.н., д.філос., професор (Чеська Республіка);

Білецька В.В., к.фіз.вих., доцент (Україна);

Нестерчук Н.Є., д.фіз.вих., професор (Україна);

Виноградов В.Є., д.фіз.вих., професор (Україна);

Одинець Т.Є., д.фіз.вих., доцент (Україна);

Височіна Н.Л., д.фіз.вих., с.н.с. (Україна);

Пітин М.П., д.фіз.вих., професор (Україна);

Воробйова А.В., к.фіз.вих., доцент (Україна);

Приходько В.В., д.пед.н., професор (Україна);

Девесіглу С., професор (Туреччина);

Савченко В.М., д.мед.н., професор (Україна);

Коваленко С.О., д.б.н., професор (Україна);

Сінжине В., професор (Литовська Республіка);

Кормільцев В.В., к.фіз.вих. (Україна);

Талагір Л.-Г., професор (Румунія);

Лаца З., професор (Угорщина);

Тимрук-Скоронад К.А., к.фіз.вих., доцент (Україна);

Лисенко О.М., д.б.н., професор (Україна);

Хорошуха М.Ф., д.пед.н., доцент (Україна);

Лопатенко Г.О., к.фіз.вих., доцент (Україна);

Шинкарук О.А., д.фіз.вих., професор (Україна).

Наказом МОН України № 886 від 02.07.2020 р. видання додано до Переліку наукових фахових видань України категорії «Б», в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук зі спеціальності 017 «Фізичне виховання та спорт».

Наукове електронне періодичне видання «Спортивна наука та здоров'я людини / Sport Science and Human Health» включено до наукометричних баз даних і бібліотек: IndexCopernicus, CrossRef, BASE, Google Scholar, WorldCat — OCLC, ResearchGate, «Бібліометрика української науки», «Наукова періодика України».

Видання відкрито для вільного доступу на умовах ліцензії Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0), котра дозволяє іншим особам вільно розповсюджувати опубліковану роботу з обов'язковим посиланням на автор(ів) оригінальної роботи та публікацію роботи в цьому виданні.

За точність викладених фактів та коректність цитування відповідальність несе автор.

Рекомендовано до друку Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 7 від 27 серпня 2020 року).

Адреса редакції: вул. Маршала Тимошенка, 13-Б, м. Київ, 04212, Україна,

Телефон: +38 (063) 289-9-289, E-mail: journal.sshh@gmail.com

Електронна версія видання розміщена на сайті: sporthealth.kubg.edu.ua

ЗМІСТ

1. Богуславська Вікторія, Глухов Іван, Дробот Катерина, Пітин Мар'ян.
УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTI
СПОРТСМЕНІВ-ПОЧАТКІВЦІВ У ЦИКЛІЧНИХ ВИДАХ СПОРТУ 4
2. Виноградов Валерій, Білецька Вікторія, Швець Сергій, Нагорний Вадим.
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕРЕДЗМАГАЛЬНОЇ
ПІДГОТОВКИ В ФУТБОЛІ НА ПРИКЛАДІ СТУДЕНТСЬКОЇ ЗБІРНОЇ 15
3. Полянничко Олена, Єретик Анатолій, Гаврилова Наталія,
Бірючинська Світлана, Данило Любов, Літвінова Ксенія.
ОЗДОРОВЧИЙ ВПЛИВ СИСТЕМИ «СТРЕТЧІНГ» НА ФІЗИЧНИЙ
ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ЖІНОК СЕРЕДНЬОГО ВІКУ 28
4. Кучерявий Олександр, Ярмолюк Олена.
SWOT-АНАЛІЗ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В
СИСТЕМІ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ 39
5. Лахтадир Олена, Іваненко Галина, Кожанова Ольга, Коротя Володимир,
Євдокимова Лілія.
ПСИХОЛОГІЧНА СТРУКТУРА КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ТРЕНЕРА 59
6. Лисенко Олена, Федорчук Світлана, Колосова Олена,
Виноградов Валерій.
ВПЛИВ ВЕГЕТАТИВНОЇ РЕГУЛЯЦІЇ СЕРЦЕВОГО РИТМУ НА
ПРОЯВ ФІЗИЧНОЇ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ КВАЛІФІКОВАНИХ
СПОРТСМЕНІВ (І ПОВІДОМЛЕННЯ) 70
7. Маслова Олена.
ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ
ЗДОРОВ'ЯФОРМУЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ
АДАПТИВНОГО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО
ВІКУ З ПОРУШЕННЯМ СЛУХУ 88
8. Савченко Валентин, Харченко Галина, Буряк Ольга, Омері Ірина,
Неведомська Євгенія, Тимчик Олеся, Яценко Світлана,
Білецька Вікторія, Ясько Лілія.
РІВНІ ОСОБИСТІСНОЇ ЗРІЛОСТІ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ 100
9. Сушко Руслана, Соколев Євген.
МІГРАЦІЯ ВОЛЕЙБОЛІСТІВ ВИСОКОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ (НА
МАТЕРІАЛАХ ТУРНІРІВ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР 1988 - 2016 РР.) 115
10. Хорошуха Михайло, Іващенко Сергій, Присяжнюк Станіслав,
Білецька Вікторія, Тимчик Олеся, Омері Ірина.
ЕКСПРЕС-МЕТОД ОЦІНКИ СОМАТИЧНОГО ЗДОРОВ'Я ОСІБ З
ВАДАМИ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ ЗА РЕЗЕРВАМИ
БІОЕНЕРГЕТИКИ (ПРОБЛЕМА ОЦІНКИ ЗДОРОВ'Я СПОРТСМЕНІВ) 126

DOI:10.28925/2664-2069.2020.1.9

УДК: 796.325.056.1:314.15]:796.032.2

МІГРАЦІЯ ВОЛЕЙБОЛІСТІВ ВИСОКОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ (НА МАТЕРІАЛАХ ТУРНІРІВ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР 1988–2016 рр.)

Сушко Руслана^{ACDEF}, Соболєв Євген^{BCD}

Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна

Внесок автора: А — концепція та дизайн дослідження; В — збір даних;
С — аналіз та інтерпретація даних; D — написання статті;
Е — редагування статті; F — остаточне затвердження статті.

Анотація

Актуальність. Сучасні тенденції розвитку спорту свідчать про вплив процесів глобалізації, серед яких науковці особливим чином виокремлюють зміни, які провокує міграція спортсменів. Відсутність відомостей стосовно особливостей протікання міграційних процесів у волейболі обумовлює виокремлення проблемного питання, що потребує вивчення і аналізу.

Мета — дослідити міграцію висококваліфікованих волейболістів та ефективність виступу їх національних збірних команд у ретроспективі розгляду олімпійських турнірів з волейболу з урахуванням кількісних показників залучення легіонерів.

Матеріал і методи: аналіз та узагальнення даних науково-методичних літературних джерел і мережі «Інтернет», порівняльно-історичний (компаративістський) метод дослідження, контент-аналіз, методи математичної статистики.

Результати. Проаналізовано ефективність виступу чоловічих національних збірних команд у фінальних частинах олімпійських волейбольних турнірів за період 1988–2016 рр. Розглянуто міграцію як значущий чинник впливу на ефективність змагальної діяльності висококваліфікованих волейболістів на матеріалах виступу національних збірних команд у волейбольних турнірах Олімпіад. Визначено динаміку кількісно-якісних показників участі спортсменів-легіонерів у складах збірних і підходи у формуванні складів команд стосовно їх представництва.

Висновки. Вивчення питань міграції висококваліфікованих волейболістів на матеріалах їх участі у олімпійських волейбольних турнірах за період 1988–2016 рр. дозволило виявити тенденції зростання і спаду кількісно-якісних показників присутності гравців-легіонерів у національних збірних та пояснити їх сучасними тенденціями стратегії розвитку клубних команд. Виявлено і обґрунтовано характерні особливості формування складів чоловічих волейбольних національних збірних команд, представлені у відсоткових значеннях.

Ключові слова: міграція, волейбол, глобалізація, національні збірні, Олімпійські ігри.

MIGRATION OF HIGHLY QUALIFIED VOLLEYBALL PLAYERS (BASING ON THE MATERIALS OF THE OLYMPIC GAMES TOURNAMENTS 1988– 2016)

Sushko Ruslana, Sobolev Evgen

Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine

Abstract

Introduction. Modern sport development trends point the influence of globalisation processes among which specialists mainly highlight the changes that athletes' migration provokes. Lack of information about the peculiarities of migration processes in volleyball leads to the identification of a problematic issue which requires study and analysis.

Aim is to study the migration of highly qualified volleyball players and the performance effectiveness of their national teams in a retrospective review of Olympic volleyball tournaments taking into account quantitative indicators for legionnaires participation.

Material and methods: analysis and synthesis of scientific and methodological literature and Internet data, comparative and historical research method, content analysis, methods of mathematical statistics.

Results. The effectiveness of the men's national teams performance in the final part of the Olympic volleyball tournaments for the period 1988-2016 is analysed. Migration was considered as a significant factor influencing the effectiveness of highly qualified volleyball players competitive activity basing on the materials of the national teams performance in the Olympics Games volleyball tournaments. The quantitative and qualitative indicators dynamics of the athletes-legionnaires participation in the national teams and approaches to the formation of teams regarding their representation are determined.

Conclusions. Studying migration issues of highly qualified volleyball players basing on their participation in the Olympic volleyball tournaments for the period 1988-2016 allowed us to identify growth and decline trends in quantitative and qualitative indicators of the legionnaire players participation in national teams and explain them for club teams development by modern trends strategies. Characteristic features for the male volleyball national teams formation which are presented in percentage values were identified and justified

Key words: migration, volleyball, globalization, national team, Olympic Games.

Вступ. Особливості розвитку сучасного спорту у світі свідчать про присутність процесів глобалізації, які вже неможливо ігнорувати [1; 11; 14]. Фахівців, які опікуються питаннями підготовки спортсменів високої кваліфікації, об'єднують погляди стосовно кардинальних змін спорту вищих досягнень, що його охопили [2–4; 6; 13]. Загальні характерні

тенденції у підходах до розвитку спорту у світі призвели до розмиття спортивних кордонів між країнами. Їх відкритість стосовно міграції спортсменів спричинила нові потреби у змінах регламентів головних змагань (континентальних першостей, кубкових турнірів, чемпіонатів) [5; 15]. Не став виключенням і волейбол, який за

останні роки зазнав значущих змін в офіційних правилах, спрямованих на популяризацію та видовищність, що вражає відданого вболівальника агресивними нападаючими ударами, потужними подачами і високим рівнем індивідуальної майстерності високорослих атлетів [3, 15]. Сучасні тенденції розвитку гри свідчать про вплив процесів глобалізації, серед яких науковці особливим чином виокремлюють зміни, що провокує міграція висококваліфікованих волейболістів [2, 8, 12]. Відсутність доступного матеріалу стосовно особливостей протікання міграційних процесів у волейболі обумовлює виокремлення проблемного питання, що потребує вивчення і аналізу.

Мета дослідження — дослідити міграцію висококваліфікованих волейболістів та ефективність виступу їх національних збірних команд у ретроспективі розгляду олімпійських турнірів з волейболу з урахуванням кількісних показників залучення легіонерів.

Матеріал і методи дослідження. *Контингент дослідження:* чоловічі національні збірні олімпійських турнірів по волейболу.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення даних науково-методичних літературних джерел і мережі Інтернет, порівняльно-історичний (компаративістський) метод дослідження, контент-аналіз, методи математичної статистики.

Організація дослідження: систематизовано та інтерпретовано доступний матеріал з проблематики міграції висококваліфікованих волейболістів на матеріалі турнірів Олімпійських ігор 1988–2016 рр.

Визначено кількісно-якісні показники наявності в складах чоловічих національних збірних команд по волейболу спортсменів, які виступали в чемпіонатах інших країн (легіонерів), визначено пріоритетні напрямки міграції і концентрації спортсменів.

Результати дослідження та їх обговорення. Особливе місце у глобальних трансформаційних процесах планетарного масштабу посідає міграція як чинник, який найбільш значуще впливає на спорт вищих досягнень і формує його популярність на сучасному етапі розвитку [2, 8, 10]. Загальновідомо, що міграційні процеси не обмежились обсягом професійного і олімпійського спорту, а потужно захоплюють у полон майбутніх перспектив молодих і юних спортсменів.

На різних етапах спортивного вдосконалення пропозиції зміни місця тренування, навчання і проживання ставлять перед вибором власного шляху прогресуючих спортсменів різного віку і видів спорту. Однак особливої уваги заслуговує саме професійний спорт через загальні тенденції міграції, що має різне стартове підґрунтя обставин для початку кар'єри легіонера.

Науковці, які вивчали питання міграції спортсменів, пояснюють і узагальнюють підстави для міграції перспективністю позитивних змін [2, 7]: — підвищення оплати праці (зміна роботодавця призводить до економічного зростання); — оптимізація можливостей навчально-тренувального та змагального процесу (фінансування необхідного обсягу);

- покращення умов життя для родини (перспектива зміни громадянства);
- можливість досягнення високих результатів (слава, нові контракти, рекламні проекти);
- можливість ефективного кар'єрного зросту за допомогою зміни тренера, партнерів, вимог.

Кожний спортсмен має власну історію перебігу подій у житті, що спонукала до вибору змін, які не завжди стають виправданими, але кожен спортсмен прагне досягти вершини реалізації індивідуальної майстерності і перемогти на Олімпійських іграх, або хоч взяти участь і отримати можливість змагатись з кращими спортсменами світу. Саме тому вивчення особливостей міграції волейболістів високої кваліфікації доцільно розглянути і проаналізувати на матеріалі їх виступів у олімпійських турнірах.

На підставі вивчення доступних результатів наукових досліджень вітчизняних спеціалістів різних видів спорту визначено [2; 9; 11], що міграція потужних форм набула в кінці минулого століття (від поодиноких і достовірно незначущих випадків до значення близько 50 %). Відповідно для ретроспективного аналізу результатів виступів чоловічих національних збірних команд у волейбольних олімпійських турнірах було визначено вивчення результатів останніх вісім Ігор

Олімпіад за період 1988–2016 рр. [16]: 1988 р. — Сеул, Корея; 1992 р. — Барселона, Іспанія; 1996 р. — Атланта, США; 2000 р. — Сідней, Австралія; 2004 р. — Афіни, Греція; 2008 р. — Пекін, Китай; 2012 р. — Лондон, Велика Британія; 2016 р. — Ріо-де-Жанейро, Бразилія.

Зазначений період доцільно розглянути і проаналізувати за термінами до міленіуму (1988–2000 рр.) і після (2004–2016 рр.) через різні особливості розвитку світового волейболу, що характеризуються бурхливою еволюцією офіційних правил гри та значущою зміною у підходах до організації навчально-тренувального та змагального процесів, викликаних глобальними змінами, що охопили сучасний спорт.

Особливістю першого періоду можна визнати відсутність постійних лідерів у фінальній турнірній таблиці за період 1988–2000 рр. (*табл.1*).

Аналіз результатів, представлених у *таблиці 1*, дає підстави зазначити про спадкоємність поколінь у проаналізованій період, як правило, на два олімпійських цикли поспіль, що підтверджено результатами фінальних четвірок.

Четверте місце національної збірної Бразилії у 1988 р. (Сеул, Корея) покращилось у 1992 р. (Барселона, Іспанія) до золота на Олімпійських іграх, водночас два наступних олімпійських волейбольних турніри (1996, 2000 рр.) команда посіла 5 і 6 місця відповідно.

Зведені результати фінальних турнірних таблиць змагань чоловічих збірних команд по волейболу на Олімпійських іграх 1988–2000 рр.

<i>Рік</i> <i>Місце</i>	1988	1992	1996	2000
1	США	Бразилія	Нідерланди	Югославія
2	СССР	Нідерланди	Італія	Росія
3	Аргентина	США	Югославія	Італія
4	Бразилія	Куба	Росія	Аргентина
5	Нідерланди	Італія	Бразилія	Нідерланди
6	Болгарія	Японія	Куба	Бразилія
7	Швеція	СНГ	Болгарія	Куба
8	Франція	Іспанія	Аргентина	Австралія
9	Італія	Південна Корея	США	Іспанія
10	Японія	Канада	Південна Корея	Південна Корея
11	Південна Корея	Франція	Польща	США
12	Туніс	Алжир	Туніс	Єгипет

Збірна Нідерландів у 1992 і 1996 роках продемонструвала стрімкий зліт результату, виборовши срібло і золото головних спортивних змагань, надалі показала спад до 5 місця у 2000 р. і 10 місце у 2004 р. (табл. 2). У 1996 р. (Атланта, США) національні збірні Югославії і Росії по волейболу посіли 3–4 місце відповідно, а у наступному

олімпійському турнірі боролись між собою за титул чемпіона Олімпійських ігор.

Окремої уваги науковців заслуговує аналіз останніх чотирьох олімпійських чоловічих волейбольних турнірів, враховуючи особливості, що характеризують результати цих змагань (табл. 2).

Таблиця 2

Зведені результати фінальних турнірних таблиць змагань чоловічих збірних команд по волейболу на Олімпійських іграх 2004 –2016 рр.

<i>Рік</i> <i>Місце</i>	2004	2008	2012	2016
1	Бразилія	США	Росія	Бразилія
2	Італія	Бразилія	Бразилія	Італія
3	Росія	Росія	Італія	США
4	США	Італія	Болгарія	Росія
5	Аргентина	Болгарія	Аргентина	Аргентина
6	Греція	Китай	Німеччина	Канада
7	Польща	Польща	Польща	Іран
8	Сербія	Сербія	США	Польща
9	Франція	Німеччина	Австралія	Єгипет
10	Нідерланди	Венесуела	Сербія	Франція
11	Австралія	Єгипет	Британія	Куба
12	Туніс	Японія	Туніс	Мексика

**Кількісно-якісні показники міграції висококваліфікованих гравців
на матеріалі фінальних турнірів Олімпійських ігор по волейболу 2004–2016 рр., n = 576**

Місце	Роки проведення Олімпійських ігор											
	2004			2008			2012			2016		
	країна	легіонери		країна	легіонери		країна	легіонери		країна	легіонери	
		n ₁	%		n ₁	%		n ₁	%		n ₁	%
1	Бразилія	4	33,3%	США	12	100%	Росія	0	0%	Бразилія	4	33,3%
2	Італія	0	0%	Бразилія	10	83,3%	Бразилія	1	8,3%	Італія	1	8,3%
3	Росія	3	25%	Росія	0	0%	Італія	1	8,3%	США	12	100%
4	США	12	100%	Італія	0	0%	Болгарія	9	75%	Росія	0	0%
5	Аргентина	7	58,3%	Болгарія	9	75%	Аргентина	3	25%	Аргентина	6	50%
6	Греція	0	0%	Китай	0	0%	Німеччина	9	75%	Канада	12	100%
7	Польща	3	25%	Польща	3	25%	Польща	2	16,6%	Іран	0	0%
8	Сербія	8	66,6%	Сербія	12	100%	США	12	100%	Польща	1	8,3%
9	Франція	4	33,3%	Німеччина	9	75%	Австралія	10	83,3%	Єгипет	0	0%
10	Нідерланди	3	25%	Венесуела	8	66,6%	Сербія	12	100%	Франція	8	66,6%
11	Австралія	9	75%	Єгипет	1	8,3%	В. Британія	12	100%	Куба	1	8,3%
12	Туніс	0	0%	Японія	0	0%	Туніс	0	0%	Мексика	2	16,6%
Загальні показники кількості спортсменів-легіонерів, к-сть, %												
Всього		53	36,8 %		64	44,4 %		71	49,3 %		47	32,6 %

Ретроспективний аналіз місць, що посіли команди-учасниці великого фіналу (1–4 місця) чотирьох останніх волейбольних турнірів на Олімпійських іграх свідчить про досить стабільні показники результатів виступів збірних команд. Незмінно чотири команди ведуть запеклу боротьбу за медалі найвищого гатунку: Бразилія, Італія, США і Росія, лише у 2012 р. (Лондон, Велика Британія) у півфінал потрапила команда Болгарії. Дані *таблиці 2* демонструють домінантність бразильської школи волейболу. І хоча конкурувати з бразильцями реально, що довели збірна США у 2008 році у Пекіні (Китай), а збірна Росії у 2012 році у Лондоні (Велика Британія), відрив у очковому еквіваленті став незначним.

Визначено, що періодом початку масової міграції волейболістів доцільно вважати ігри XXIV Олімпіади 2004 р. (Афіни, Греція).

Обґрунтованими передумовами подібного стану є такі складові:

— сприятлива політична ситуація, спрощення процедури отримання необхідних документів для працевлаштування за кордоном;

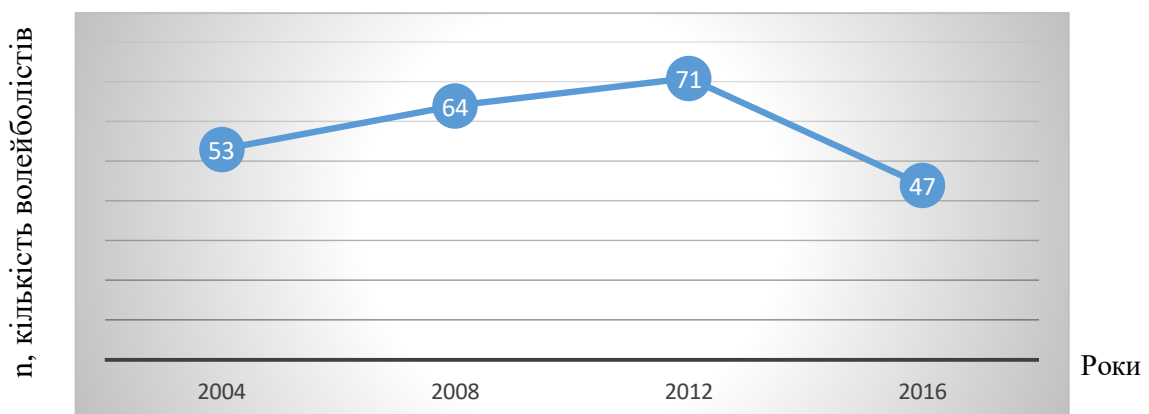
— формування демократичних поглядів на процеси спортивної міграції;

— зміни норм законодавств для висококваліфікованих спортсменів — «мігрантів» і «легіонерів» з метою полегшення отримання трудових віз, дозволу на проживання та інших необхідних документів.

Потужним доказом підтвердження зазначених міграційних змін може слугувати той приклад, що за період 2000–2012 рр. кількість спортсменів, що брали участь у олімпійських турнірах стрімко зростає і набула ознак 49,3 % легіонерів у 2012 році (Лондон, Велика Британія) (*табл.3*).

На *рис. 1* представлено кількісні показники участі гравців-легіонерів у складах 12 національних збірних команд, які брали участь у турнірах Олімпійських ігор 2004–2016 років.

Потребує наукового пояснення спад кількісного представництва легіонерів у національних збірних командах 2016 р. у Ріо-де-Жанейро. На відміну від попередніх олімпійських волейбольних турнірів, де орієнтири клубів були спрямовані на тимчасову перспективу, і це

Рис. 1. Динаміка кількісних показників участі спортсменів-легіонерів у фінальних турнірах Олімпійських ігор 2004–2016 рр. (волейбол, чоловіки), n = 576

відображалось на формуванні збірних команд гравцями, що не брали участь у національних чемпіонатах, у Ріо-де-Жанейро спостерігається зменшення до 47 спортсменів (див. *рис. 1*), що зумовлено зміною тенденцій клубних команд стосовно зміни у підходах до стратегії розвитку, а саме підготовки власного резерву і розвитку національних шкіл волейболу.

Особливої уваги заслуговує ретельний аналіз результатів дослідження, представлених у *таблиці 3*. За три останніх олімпійських цикли, у період 2008–2016 рр., у складі національної збірної Росії відсутні спортсмени-легіонери, а золоті медалі в 2012 р. (Лондон) підтверджують високий рівень їх національного чемпіонату, можливість створити гідну конкуренцію в країні і фінансування клубів, які утримують гравців збірної від пошуку контрактів за кордоном.

Вагомим для вивчення є статистика (100 %) показників присутності легіонерів у складах національної збірної США в чотирьох останніх олімпійських волейбольних турнірах. З точністю до навпаки сформована політика формування їх складів команд гравцями, які набувають досвід змагальної діяльності під час сезону, захищаючи кольори клубів інших країн.

Узагальнити питання формування складів національних збірних команд по волейболу за визначеним матеріалом кількісно-якісних показників присутності легіонерів на Олімпійських іграх 2000–2016 рр. доречно так:

— команди (Сербія, Канада, Австралія, Болгарія, Німеччина) вектор підготовки спрямували на кращих легіонерів, які набувають

досвіду за межами проведення національного чемпіонату;

— команди (Італія, Туніс, Японія, Єгипет) орієнтовані на взаємодію з гравцями, які беруть участь у національному чемпіонаті;

— команди (Польща, Аргентина, Франція), які очікують до лав збірної 3–6 легіонерів, що формують основу команди.

Вивчення пріоритетних напрямків міграції висококваліфікованих спортсменів не дозволило виявити пряму залежність рівня кваліфікації волейболістів і їх концентрації у кращих лігах світу. Обґрунтованим поясненням подібного стану питання може слугувати відносно молода, а звідси неналагоджена, як у баскетболі і футболі [7, 9], потужна селекційна робота спортивних агентів, що працюють з волейболістами високої кваліфікації. Проте визначено, що привабливими для міграції висококваліфікованих волейболістів є Італія, Росія, Греція, Бразилія, Японія.

Науковці, які проводять дослідження стосовно кардинальних змін, викликаних процесами глобалізації, зазначають необхідність врахування цих чинників з метою формування якісного процесу підготовки [2; 3; 6]. На думку авторів, найбільш значущою складовою є саме міграція спортсменів, що має бути врахована за бажання демонстрації високого рівня ефективності виступів на міжнародній арені [2; 7; 9]. Проблемність питань дослідників полягає не у обґрунтуванні необхідності врахування міграційних процесів, а саме у пошуку підходів до організації навчально-тренувального процесу з їх урахуванням. Значущими у плані наукової дискусії є протиріччя,

що виникають при формуванні підготовки до головних змагань: з однієї сторони, безапеляційною є необхідність залучення до лав національних збірних команд кращих спортсменів, які часто проводять сезон в клубі іншої держави [7–8]; з другої — неможливість повноцінного врахування впливу неконтрольованих змінних показників процесу міграції вищих досягнень у повному обсязі (календар чемпіонатів різних країн, тривалість акліматизації, кількість ігрового часу та набуття змагального досвіду в сезоні тощо) [2; 3]. Не дивлячись на дискусійні положення, закордонні фахівці досить давно звернули увагу на необхідність врахування чинників глобалізації спорту [10–14], що, на наш погляд, є підґрунтям для подальшого вивчення і пошуку нових форм урахування міграційних процесів.

Висновки:

1. Вивчення питань міграції висококваліфікованих волейболістів на матеріалах їх участі у олімпійських волейбольних турнірах за період 1988–2016 рр. дозволило виявити тенденції постійного зростання кількісно-

якісних показників присутності гравців-легіонерів у національних збірних до 49,3 % у 2012 р. (Лондон, Велика Британія) і вперше спаду до 32,6 % у 2016 р. (Ріо-де-Жанейро, Бразилія), що пояснюється сучасними тенденціями стратегії розвитку клубних команд.

2. Виявлено характерні особливості формування складів чоловічих волейбольних національних збірних команд, розраховуючи на легіонерів 75–100 % (США, Сербія, Канада, Австралія, Болгарія, Німеччина), орієнтуючись на взаємодію з гравцями, які беруть участь у національному чемпіонаті (від 0% до 8,3 % легіонерів (Росія, Італія, Туніс, Японія, Єгипет) і збалансованість у підходах стосовно легіонерів 25% – 66,6 % (Польща, Аргентина, Франція).

Перспективи подальших досліджень ґрунтуються на поглибленому продовженні вивчення процесів міграції висококваліфікованих волейболістів з урахуванням концентрації спортсменів у кращих лігах світу.

Література

1. Білогур ВЄ. Становлення та розвиток парадигми філософії спорту в умовах глобалізації. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2015;60:78–89.
2. Борисова ОВ, Сушко РО. Розвиток спортивних ігор в умовах глобалізації спорту: методичні рекомендації. Київ: Науковий світ, 2016. 35 с.

References

1. Bilogur VY. Formation and development of sport philosophy paradigm under globalization conditions. *Humanitarian Bulletin ZGIA*. 2015;60:78–89. Ukrainian.
2. Borisova OV, Sushko RO. Sports games development under sport globalization conditions: methodical recommendations. Kyiv: Scientific World. 2016. 35 p. Ukrainian.

3. Дорошенко ЭЮ. Управление технико-тактической деятельностью в командных спортивных играх: монография. Запорожье, ООО Липс. 2013. 436 с.
4. Костюкевич В. Модельно-целевой подход при построении тренировочного процесса спортсменов командных игровых видов спорта в годичном макроцикле. *Наука в Олимпийском спорте*. 2014; 4: 22–29.
5. Офіційні правила волейболу 2017–2020. Схвалено 35-м FIVB Конгресом. 2016. 84 с.
6. Платонов ВН. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения: учебник [для тренеров]. В 2 кн. К.: Олимп. л-ра, 2015. Кн.1. 680 с.
7. Поли Р. Глобализация спорта (на примере футбола). *Наука в олимпийском спорте*. 2013; 4:52–57.
8. Сушко РО. Розвиток спортивних ігор в умовах глобалізації (на матеріалі баскетболу): монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 360 с.
9. Сушко Р. Миграция в системе подготовки баскетболистов высшей квалификации (на материалах турниров Игр Олимпиад 1988–2016 гг.) *Наука в олимпийском спорте*. 2017; 2:11–16.
10. Andersen SS, Houlihan B, Ronglan LT. Managing Elite Sport Systems: Research and Practice. Routledge. 2015. 216 p.
11. Chung J, Hwang S, Won D. Globalization, media imperialism and south Korean sport. *International journal of the history of sport*. 2015. 32(3):494–498.
12. Maguire J. Power and global sport. London: Routledge. 2005. P. 207–233.
13. Robson S, Simpson K, Tucker L. Strategic Sport Development. Routledge. 2013. 288 p.
3. Doroshenko EYu. Management of technical and tactical activities in team sport games. Zaporozhye: Lips Ltd. 2013. 436 p. Russian.
4. Kostiukevich V. Modelling-targeted approach in designing the training process of athletes in team sports over an annual macrocycle. *Science in Olympic Sport*. 2014;4:22-29. Russian.
5. Official volleyball rules 2017-2020. Approved by the 35th FIVB Congress 2016. 84 p. Ukrainian.
6. Platonov VN. The system for preparing athletes in Olympic sport. General theory and its practical applications: [textbook for coaches]. in 2 vols. Kyiv: Olympic literature. 2015. Vol. 1.; 680 p. Russian.
7. Poly R. Globalization of sport (on the example of football). *Science in Olympic Sports. Kiev*. 2013;4:52-57. Russian.
8. Sushko RO. Sports games development under globalization conditions (basing on basketball material): a monograph. Kyiv: Center of Educational Literature. 2017. 360 p. Ukrainian.
9. Sushko R. Migration in the system of training of basketball players of the highest qualification (on the materials of the tournaments of the Olympics Games 1988—2016) *Science in Olympic Sports. Kiev*. 2017;2:11-16. Russian.
10. Andersen SS, Houlihan B, Ronglan LT. Managing Elite Sport Systems: Research and Practice. Routledge. 2015. 216 p.
11. Chung J, Hwang S, Won D. Globalization, media imperialism and south Korean sport. *International journal of the history of sport*. 2015;32(3):494-498.
12. Maguire J. Power and global sport. London: Routledge. 2005. Pp.207-233.
13. Robson S, Simpson K, Tucker L. Strategic Sport Development. Routledge. 2013. 288 p.

14. Ritzer G. The globalization of nothing. *Pine Forge Press*. 2004. Pp. 43-57.
15. Всесвітня федерація волейболу. Офіційний сайт [Інтернет]. Доступно: <http://www.fivb.com/>
16. Олімпійські ігри. Офіційний сайт [Інтернет]. Доступно: <https://www.olympic.org/>

14. Ritzer G. The globalization of nothing. *Pine Forge Press*. 2004. Pp. 43-57.
15. World Volleyball Federation. Official site [Internet]. Available from: <http://www.fivb.com/>
16. Olympic Games. Official site [Internet]. Available from: <https://www.olympic.org/>.

Автори засвідчують про відсутність конфлікту інтересів.

Інформація про авторів:

Сушко Руслана Олександрівна

ORCID: 0000-0003-3256-4444

Київський університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна

E-mail: r.sushko@kubg.edu.ua

Соболев Євген Петрович

ORCID: 0000-0002-0166-1527

Київський університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна

E-mail: ypsoboliev.fzfv19@kubg.edu.ua

Стаття надійшла 04 травня 2020 року.